

การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุ *

Comparative Study on the Laws Regarding the Appointment of a Guardian for the Elderly

ผศ. ดร. ปุม มูลศิลป์, ดร. ประภาภรณ์ โรจน์ศิริรัตน์, ผศ. ณัชชญา ทองจันทร์, วิสิฐ ญาณภีร์,
นฤมล ชมโณม, ปุณทรี จันทรวะดิน, ชมพูนุช ตั้งถาวร, รัฐสภา จูริมาศ, ดร. ปณวิ ศุภกิจ *

Asst. Prof. Dr. Poom Moolsilpa et al. ***

บทคัดย่อ

ปัจจุบันกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุโดยตรงคือ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 แต่บทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้กล่าวถึงมาตรการในการคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้สูงอายุแต่อย่างใด ทั้งเมื่อพิจารณาจากกฎหมายที่ใกล้เคียงคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องความสามารถของบุคคลในการทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของคนหย่อนความสามารถตามกฎหมาย ได้แก่ ผู้เยาว์ คนวิกลจริต คนไร้

* บทความนี้สรุปจากรายงานการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุ,” โดย ผศ. ดร. ปุม มูลศิลป์ และคณะ ได้รับทุนสนับสนุนโดยโครงการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสุขภาพ (สสส.), มกราคม 2561.

** ผศ. ดร. ปุม มูลศิลป์ อาจารย์ประจำ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ดร. ประภาภรณ์ โรจน์ศิริรัตน์ อาจารย์ประจำ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ผศ. ณัชชญา ทองจันทร์ อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, วิสิฐ ญาณภีร์ อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, นฤมล ชมโณม อาจารย์ประจำ คณะการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ปุณทรี จันทรวะดิน ผู้เชี่ยวชาญด้านการกำกับดูแลกิจการส่วนงานธุรกิจสัมพันธ์และพัฒนา บริษัทแอดวานซ์ ไวร์เลส เน็ตเวิร์ค จำกัด, ชมพูนุช ตั้งถาวร นักวิชาการสำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา สถาบันพระปกเกล้า, รัฐสภา จูริมาศ อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ดร. ปณวิ ศุภกิจ อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

*** Asst. Prof. Dr. Poom Moolsilpa Assistant Professor, Faculty of Social Science, Srinakharinwirot University, Dr. Prapaporn Rojsiriruch Full-time lecturer Faculty of Social Science, Srinakharinwirot, , Asst. Prof. Nachatchaya Thongjan Full-time lecturer, Faculty of Law, Assumption University, Wisit Yanpirat Full-time lecturer, Faculty of Law, Assumption University, Narumon Chomchom Full-time lecturer, Faculty of Management, Suan Sunandha Rajabhat University, Poontaree Chandravegin Regulatory Specialist Business Relations Development Advanced wireless network, Chompunoot Tangthavorn Research fellow of Parliamentary Support Department, King Prajadhipok's Institute, Rattasapa Chureemas Full-time lecturer, Faculty of Law, Assumption University, Dr. Pattawee Sookhakich Full-time lecturer, Faculty of Law, Assumption University

ความสามารถ และคนเสมือนไร้ความสามารถ พบว่า ไม่ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองในการทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้สูงอายุไว้ก็โดยเฉพาะเช่นกัน ดังนั้น การกำหนดมาตรการทางกฎหมายไว้ในการตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงมีความจำเป็นเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้สูงอายุต้องสูญเสียทรัพย์สินของตนเองจากการถูกล่อลวงด้วยรูปแบบต่างๆจากญาติพี่น้อง บุคคลที่ดูแลและพวกมิจฉาชีพ เป็นต้น ทั้งนี้ การตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินที่จะกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นควรประกอบด้วยสาระสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ (1) ผู้ที่ได้รับการคุ้มครอง (2) ลักษณะการคุ้มครอง (3) ผู้มีสิทธิร้องขอตั้งผู้ปกครองทรัพย์สิน (4) คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ปกครองทรัพย์สิน (5) อำนาจหน้าที่ของผู้ปกครองทรัพย์สิน และ (6) ความรับผิดชอบและบทลงโทษของผู้ปกครองทรัพย์สิน

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ, ผู้ปกครองทรัพย์สิน

Abstract

Nowadays, the law that directly protects the rights of the elderly is The Act on the Elderly B.E. 2546 (2003 A.D.). However, such law does not provide a legal measure to protect the management of the elderly's assets. After examining the analogous laws which are the provisions in the Civil and Commercial Code regarding capacity of persons including minors, persons with unsound mind, incompetent persons, and quasi-incompetent persons to manage their assets, the research found that there is no legal provision directly enacted to govern juristic acts done by the elderly. Thus, including the legal measures with regard to the appointment of a guardian for the elderly to the Civil and Commercial Code is considered important in order to protect them from being deceived by their family members, those who are taking care of them, or frauds. The legal measures regarding the appointment of a guardian for the elderly in the Civil and Commercial Code shall consist of (1) persons who are entitled to the protection, (2) nature of protection, (3) persons who have the right to file the application of guardian, (4) characteristics of the guardian, (5) duties of the guardian, and (6) responsibilities and penalties of the guardian.

Keywords: elderly, guardian

1. บทนำ

ประเทศไทยจะก้าวสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุในปี พ.ศ. 2568 ซึ่งคาดว่าจะมีประชากรผู้สูงอายุสูงถึง 14.4 ล้านคนซึ่งนอกจากปัญหาทางด้านสุขภาพแล้วยังพบว่าผู้สูงอายุสูญเสียทรัพย์สินจากการถูกลอกลวงโดยญาติพี่น้อง ผู้ดูแล และมิจฉาชีพ¹ จากการศึกษาข้อเท็จจริงพบว่าสาเหตุของการสูญเสียทรัพย์สินของผู้สูงอายุมักเกิดจากสภาพร่างกายและสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีความเสื่อมถอยลงจึงส่งผลให้กระบวนการตัดสินใจด้านการจัดการทรัพย์สินของผู้สูงอายุขาดความระมัดระวัง และอีกสาเหตุหนึ่งพบว่าขั้นตอนการจัดการทรัพย์สินมีความเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยซึ่งทำให้เกิดความยุ่งยากสำหรับผู้สูงอายุที่จะติดตามทำความเข้าใจ เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบและทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน ดังนั้น ผู้สูงอายุจำเป็นต้องอาศัยและขอความช่วยเหลือบุคคลในครอบครัว คนใกล้ชิด ผู้ดูแล หรือเพื่อนบ้านในการจัดการธุรกรรม แต่การดังกล่าวกลับส่งผลให้ผู้สูงอายุมักถูกลอกลวงทรัพย์สิน หรือจัดการทรัพย์สินไปในทางเสียหาย อีกทั้งยังพบว่าผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญของกลุ่มมิจฉาชีพ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยโดยลำพัง² นอกจากนี้ ข้อมูลทางสถิติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในปี พ.ศ. 2558 พบว่ามีการละเมิดสิทธิของผู้สูงอายุโดยการกระทำความรุนแรงทางด้านจิตใจ การทอดทิ้งในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง และการแสวงประโยชน์โดยมิชอบด้านทรัพย์สินจากผู้สูงอายุซึ่งการละเมิดดังกล่าวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง³

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายฉบับใดที่กำหนดหลักเกณฑ์ให้ความคุ้มครองความสามารถในการใช้สิทธิในการทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้สูงอายุไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้น การหามาตรการทางกฎหมายในการตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุจึงมีความจำเป็นเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้สูงอายุต้องสูญเสียทรัพย์สินของตนเองจากการถูกลอกลวง โดยบทความนี้จะกล่าวถึงบริบททางกฎหมายในการแต่งตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุเปรียบเทียบกับระหว่างไทยและต่างประเทศ

2. การคุ้มครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุตามกฎหมายไทย

เมื่อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเพื่อจะนำมาแก้ไขปัญหาและป้องกันการสูญเสียทรัพย์สินของผู้สูงอายุของประเทศไทยพบว่าปัจจุบันมีพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ซึ่งบัญญัติให้สิทธิผู้สูงอายุได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ความคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุเท่านั้น แต่พระราชบัญญัตินี้ไม่ได้กล่าวถึงมาตรการให้ความคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้สูงอายุแต่อย่างใด แม้ในมาตรา 9 (9) และ (11) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติให้อำนาจแก่คณะกรรมการผู้สูงอายุ

¹ เติลนิวิธ, ภัยร้าย “คนชรา” ที่คาดไม่ถึง ถูกลอกลอทรัพย์หมดตัว, 5 กุมภาพันธ์ 2560.

² โพสท์ทูเดย์, เหตุร้ายเกิดขึ้นได้กับคนทุกวัย, 28 มกราคม 2558.

³ การเสวนาวิชาการเรื่อง “ผู้สูงอายุถูกละเมิด..ใครดูแล,” วันพุธที่ 20 กันยายน 2560 ณ โรงแรมเดอะสุโกศล กรุงเทพมหานคร.

แห่งชาติสามารถออกมาตรการหรือข้อกำหนด ตลอดจนแนวทางปฏิบัติเพื่อให้เกิดการคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุน สถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุได้ก็ตาม

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาเรื่องความสามารถในการใช้สิทธิของคนหย่อนความสามารถในการทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ไม่ได้มีบทบัญญัติคุ้มครองผู้สูงอายุไว้เป็นการเฉพาะคดีมีแต่เพียงบุคคลที่หย่อนความสามารถ 4 ประเภทเท่านั้น ได้แก่ ผู้เยาว์ คนวิกลจริตที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ คนวิกลจริต และคนเสมือนไร้ความสามารถ ซึ่งกฎหมายบัญญัติหลักเกณฑ์การทำนิติกรรมของคนหย่อนความสามารถดังกล่าวไว้ ดังนี้

1) ผู้เยาว์

กฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์การทำนิติกรรมของผู้เยาว์ว่า ผู้เยาว์จะทำนิติกรรมใดๆ ผู้เยาว์ต้องขอความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน การใดๆ ที่ผู้เยาว์ได้ทำลงปราศจากความยินยอมเช่นนั้นเป็นโมฆียะ⁴ แต่กฎหมายยังมีข้อยกเว้นให้สิทธิผู้เยาว์สามารถทำนิติกรรมบางอย่างได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องขอความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม ได้แก่ นิติกรรมที่ได้มาซึ่งสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือให้หลุดพ้นหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่ง⁵ นิติกรรมที่ผู้เยาว์ต้องทำเองเฉพาะตัว⁶ และนิติกรรมที่ผู้เยาว์ทำที่เหมาะสมแก่ฐานะานุรูปและจำเป็นในการเลี้ยงชีพ⁷

2) คนไร้ความสามารถ

กฎหมายไม่ได้ให้สิทธิคนไร้ความสามารถทำนิติกรรมใดๆ ได้ด้วยตนเอง ผู้อนุบาลต้องทำแทนคนไร้ความสามารถ⁸

3) คนวิกลจริต

กฎหมายให้สิทธิคนวิกลจริตทำนิติกรรมใดๆ ด้วยตนเอง เว้นแต่ในขณะที่ทำนิติกรรมมีอาการวิกลจริตและอีกฝ่ายได้รู้ว่าทำนิติกรรมกับบุคคลวิกลจริตนิติกรรมมีผลเป็นโมฆียะ⁹

4) คนเสมือนไร้ความสามารถ

กฎหมายให้สิทธิคนเสมือนไร้ความสามารถทำกิจการเองได้ทุกอย่าง เว้นแต่กิจกรรมตามมาตรา 34 เท่านั้นที่คนเสมือนไร้ความสามารถต้องขอความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน ถ้าฝ่าฝืนไม่ขอความยินยอมจากผู้พิทักษ์ นิติกรรมตามมาตรา 34 นั้นจะมีผลเป็นโมฆียะ

⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 21.

⁵ มาตรา 22.

⁶ มาตรา 23.

⁷ มาตรา 24.

⁸ มาตรา 29.

⁹ มาตรา 30.

แม้ว่ากฎหมายได้เปิดช่องให้ผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้ผู้สูงอายุซึ่งมีอาการวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถ หรือผู้สูงอายุที่มีกายพิการ มีสติปัญญาไม่สมประกอบเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ เพื่อให้ศาลแต่งตั้งผู้อนุบาลเพื่อดูแลผู้สูงอายุและทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของคนไร้ความสามารถแทนคนไร้ความสามารถ หรือผู้พิทักษ์ให้ความยินยอมให้คนเสมือนไร้ความสามารถทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนเองก็ตาม แต่การร้องขอกรณีดังกล่าวต้องปรากฏว่ามีพฤติการณ์ที่เข้าหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของกฎหมาย และผู้มีส่วนได้เสียยื่นคำร้องขอต่อศาลให้สั่งให้ผู้สูงอายุตกเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถหรือคนไร้ความสามารถเท่านั้น ถ้าปรากฏว่าผู้สูงอายุไม่อยู่ภายใต้เงื่อนไขการเป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถแล้วนั้น ผู้มีส่วนได้เสียย่อมไม่สามารถร้องขอต่อศาลให้มีการตั้งผู้พิทักษ์หรือผู้อนุบาลเพื่อดูแลและจัดการทรัพย์สินของผู้สูงอายุคนดังกล่าวได้

นอกจากนี้ ผู้สูงอายุบางคนไม่ถึงขนาดที่จะต้องตกเป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ แต่เป็นเพียงแค่บุคคลที่มีความเสื่อมของร่างกายตามวัย แต่ผู้สูงอายุยังสามารถดำรงชีวิตประจำวัน หรือการกระทำใดๆได้ด้วยตนเอง ซึ่งอาจารย์ไพศาล ลิ้มสถิตย์ กรรมการบริหารศูนย์กฎหมาย สุขภาพและจริยศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กล่าวว่า “บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่สามารถนำมาปรับใช้ในการคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุที่ยังมีความสามารถในการตัดสินใจ เพียงแต่ความสามารถนั้นอาจด้อยลงตามสภาพร่างกายที่เสื่อมถอยพร้อมอายุที่เพิ่มขึ้น ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ จึงมีความเสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิ จากช่องว่างทางกฎหมายที่ไม่ได้ให้การรับรองลักษณะของผู้สูงอายุตลอดจนความสามารถของผู้สูงอายุในช่วงระยะเวลาที่ความสามารถในด้านต่าง ๆ เริ่มด้อยลง”¹⁰

สรุปได้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์การทำนิติกรรมใดๆ ของคนหย่อนความสามารถไว้เท่านั้น แต่ไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์การทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้สูงอายุไว้แต่อย่างใด ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้ตัดสินการทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้สูงอายุซึ่งมีผลตกเป็นโมฆะ โดยศาลนำหลักการแสดงเจตนา ความสูงอายุ และความสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญของนิติกรรมมาเป็นแนวทางในการตัดสินคดี

เมื่อพิจารณาถึงคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 965/2530 ข้อเท็จจริงมีว่าผู้สูงอายุทำนิติกรรมรับโอนที่ดินบ้านและมรดก แล้วจดทะเบียนโอนขายให้แก่จำเลย ศาลตัดสินว่านิติกรรมนั้นตกเป็นโมฆะ จะเห็นได้ว่าศาลได้หยิบยกเอาความสูงอายุมารประกอบการพิจารณา แต่ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายฉบับใดให้เหตุผลว่าเพราะเหตุใดความสูงอายุจึงถูกนำมาใช้เพื่ออ้างเป็นเหตุสำคัญผิด ความสูงอายุถือเป็นความบกพร่องอย่างหนึ่งที่จะนำมาใช้อ้างเพื่อเป็นเหตุแห่งความสำคัญผิดได้ เช่นนี้ จึงจะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นรายกรณีไป โดยการนำเอาหลักเจตนาความสูงอายุของโจทก์ และความสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญให้นิติกรรมนั้นตกเป็นโมฆะ

¹⁰ ไทยรัฐออนไลน์, “เปิดผลวิจัย3 ปมผู้สูงวัยถูกละเมิดพบปี58 คนขราเป็นเหยื่อสูง703 ราย” <https://www.thairath.co.th/content/1075639>, (last visited 22 October 2017).

จากการศึกษาสภาพปัญหาในการคุ้มครองสิทธิด้านทรัพย์สินของผู้สูงอายุ พบว่าปัญหาเรื่องการหลอกลวงเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้สูงอายุนับเป็นปัญหาที่สำคัญดังที่ได้รวบรวมมาแล้วข้างต้น เมื่อพิจารณามาตรการหรือแนวทางตามบทบัญญัติของกฎหมายไทยในปัจจุบันมีบทบัญญัติที่วางแนวทางหรือหลักทั่วไปในการคุ้มครองทรัพย์สินของคนหย่อนความสามารถในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะเห็นได้ว่าแม้ว่าบทบัญญัติเรื่องการคุ้มครองคนหย่อนความสามารถตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นจะมีได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งให้ผู้สูงอายุเป็นคนหย่อนความสามารถเช่นผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ คนวิกลจริต และคนเสมือนไร้ความสามารถก็ตาม แต่เคยมีคำพิพากษาของศาลไทยตีความคำว่า “วิกลจริต” ไว้ค่อนข้างกว้างโดยรวมถึงผู้สูงอายุที่มีความบกพร่องทางสุขภาพร่างกายจนไม่สามารถดำเนินกิจการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ดังตัวอย่าง คำพิพากษาฎีกาที่ 490/2509 (ประชุมใหญ่) โดยคำว่า บุคคลวิกลจริต ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 29 นั้น หมายรวมถึงบุคคลที่มีกิริยาอาการผิดปกติเพราะสติวิปลาส คือ ขาดความรู้สึก ขาดความรู้สึกลึก และขาดความรู้สึกลึกผิดชอบด้วยเพราะบุคคลดังกล่าวนี้ไม่สามารถประกอบกิจการงานของตนหรือประกอบกิจส่วนตัวของตนได้ทีเดียว ผู้ที่ป่วยเป็นโรคนี้เองอยู่ในสมอง ต้องนอนอยู่บนเตียงตลอดเวลา มีอาการพูดไม่ได้ หูไม่ได้ยินตาทั้งสองข้างมองไม่เห็น มีอาการอย่างคนไม่มีสติสัมปชัญญะใด ๆ ไร้ความสามารถที่จะดำเนินกิจการทุกสิ่งทุกอย่าง ถือว่าเป็นบุคคลวิกลจริต

3. การคุ้มครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุตามกฎหมายต่างประเทศ

จากการศึกษากฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และประเทศฝรั่งเศสพบว่า ประเทศเหล่านี้ได้มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้สูงอายุซึ่งมีเนื้อหารูปแบบและกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องที่มีความเหมือนและแตกต่างกันไปโดยรายละเอียดปรากฏตามตาราง ดังนี้

ตารางเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการปกครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุ

ประเทศ ประเด็น	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศสวิตเซอร์แลนด์	ประเทศฝรั่งเศส
1. กฎหมาย	กฎหมายว่าด้วยระบบผู้พิทักษ์ผู้สูงอายุ	ในแต่ละมลรัฐ ต่างมีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้สูงอายุ คือ พรบ.ว่าด้วยผู้ใช้อำนาจปกครองและผู้จัดการทรัพย์สินของผู้สูงอายุ เป็นของแต่ละ มลรัฐซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการดำเนินการในแนวทางเดียวกันจะแตกต่างกันในส่วนรายละเอียดของขั้นตอนในการดำเนินการปลีกย่อยเท่านั้น	ประมวลกฎหมายแพ่งแห่งสมาพันธรัฐสวิสที่แก้ไขลำดับที่ 12 เดือนธันวาคม 2551 (Amended NO. 12 of the FA of 19 Dec. 2008) มีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มกราคม 2556 โดยบุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้วสามารถกำหนดผู้แทนของตนไว้ล่วงหน้าได้	รัฐบัญญัติที่ 2007-308 ลงวันที่ 5 มีนาคม 2007 เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งในหมวดเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองบุคคล และแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายมาตรการทางสังคมและครอบครัว
2. มาตรการให้ความช่วยเหลือคุ้มครอง	ศาลครอบครัวตั้งผู้พิทักษ์ผู้สูงอายุให้มีอำนาจจำกัดการกระทำการประการและคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือในการทำธุรกรรมต่างๆ ของผู้สูงอายุ	ศาลของแต่ละรัฐจะแต่งตั้งตัวแทนของผู้สูงอายุใน 2 ลักษณะ คือ 1) ผู้ใช้อำนาจปกครอง (Guardian) ที่มีหน้าที่ตัดสินใจแทนผู้ถูกปกครองในการดำรงชีวิตการรับการรักษาและการรับสวัสดิการต่างๆ และ 2) ผู้ดูแลทรัพย์สิน (administrators) เป็น	มีการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถกำหนดหรือมอบหมายล่วงหน้าให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้ดูแลหรือตัดสินใจแทนตนได้ หรือให้ศาลแต่งตั้งผู้ปกครอง 3 ลักษณะ ได้แก่ 1. ที่ปรึกษาด้านกฎหมาย 2. ผู้พิทักษ์ 3. ผู้อนุบาล	มาตรการให้การคุ้มครองบุคคลผู้บรรลุนิติภาวะโดยคำสั่งศาล มาตรการคุ้มครองโดยให้อยู่ในความดูแลของผู้พิทักษ์ หรือผู้อนุบาล

ประเทศ ประเด็น	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศสวิตเซอร์แลนด์	ประเทศฝรั่งเศส
		ผู้ทำหน้าที่บริหารจัดการทางการเงินและทรัพย์สินต่าง ๆ แต่ไม่ได้มีส่วนในการตัดสินใจในเรื่องส่วนตัวอื่นใด และการมอบอำนาจผ่านกระบวนการทางศาล	ซึ่งมีหน้าที่ปกป้องผลประโยชน์ของบุคคลที่ได้รับการคุ้มครอง มีส่วนร่วมในการจัดการเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับความเป็นอยู่ของผู้ที่ตนดูแลอยู่	
3. คำนิยามของผู้ที่ได้รับ การคุ้มครอง	ผู้สูงอายุที่มีภาวะทางสมองที่เสื่อมถอยอันมีผลกระทบต่อความสามารถในการใช้วิจารณญาณ	บุคคล หรือ ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถบริหารจัดการกิจการงานของตนเองได้ หรือ บุคคลที่มีสภาพบกพร่องในการตัดสินใจ	ผู้ที่ไม่สามารถจัดการกิจการของตนเองอันเป็นผลมาจากความเจ็บป่วยทางจิตหรือการเรียนรู้ หรือ ไม่สามารถจัดการได้กิจการที่ถูกต้องอันเป็นผลมาจากวัยชรา หรือ ความพิการบางอย่างหรือเพราะเหตุอื่น	ผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านสุขภาพจนทำให้เป็นอุปสรรคต่อการแสดงเจตนา ตลอดจนอาจมีการจัดการทรัพย์สินในไปในทางที่เป็นผลเสียกับตนเอง หรือถูกบุคคลอื่นเอาเปรียบ
4.ผู้มีสิทธิร้องขอและบุคคลที่ศาลสามารถตั้งให้เป็นผู้รับมอบอำนาจตามคำสั่งศาล	ญาติ อัยการ หรือ นายกเทศมนตรี	ครอบครัว หรือเพื่อนสนิท	สมาชิกในครอบครัว	คู่สมรส หรือผู้ที่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลนั้น บิดาหรือมารดา ญาติที่มีความผูกพันอันเนื่องมาจากการแต่งงาน ไม่ใช่ความผูกพันจากสายเลือด หรือผู้ที่อาศัยอยู่ร่วมกับผู้ที่จะต้องอยู่ภายใต้มาตรการนั้นอย่างใกล้ชิด

ประเทศ ประเด็น	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศสวิตเซอร์แลนด์	ประเทศฝรั่งเศส
5. คุณสมบัติ และลักษณะ ต้องห้าม ของผู้ใช้ อำนาจ ปกครอง หรือผู้ดูแล ทรัพย์สิน	ไม่มีการขัดกัน แห่งผลประโยชน์ ผู้พิทักษ์ผู้สูงอายุ จะอาจร้องขอต่อ ศาลครอบครัวให้มี คำสั่งแต่งตั้ง ตัวแทนพิเศษ สำหรับผู้สูงอายุที่ อยู่ภายใต้การ ดูแล เพื่อที่จะทำ หน้าที่ในการ ควบคุมผู้พิทักษ์ ผู้สูงอายุ	ไม่มีการขัดกันแห่ง ผลประโยชน์ (โดยเฉพาะ ผลประโยชน์ทาง การเงิน)	ต้องมีความสามารถในการ ปกป้องผลประโยชน์ ของบุคคลที่ตนได้ คุ้มครองอยู่และต้องไม่มี ขัดแย้งทาง ผลประโยชน์ โดย คำนึงถึงความปรารถนา ของผู้สูงอายุ	คู่สมรส หรือผู้ที่ใช้ชีวิต อยู่ร่วมกับบุคคลนั้น โดยจดทะเบียน Pacsé หรือผู้ที่อาศัยอยู่ ร่วมกันแม้ไม่มีการจด ทะเบียนสมรสบุคคล ต้องห้าม ได้แก่ ผู้เยาว์ หรือผู้ที่มีความขัดแย้ง ทางผลประโยชน์
6. อำนาจ หน้าที่ของ ผู้ใช้อำนาจ ปกครอง หรือผู้ดูแล ทรัพย์สิน	ดูแลกิจการทั้ง ปวงที่เกี่ยวข้องกับ ชีวิต การ รักษาพยาบาล และการจัดการ ทรัพย์สินของ ผู้สูงอายุที่อยู่ อยู่ภายใต้การดูแล เคารพเจตจำนง ของผู้สูงอายุที่อยู่ อยู่ภายใต้การดูแล	รักษาผลประโยชน์ สูงสุดของผู้ที่อยู่ใต้ การดูแลของตน ตลอดเวลาที่ตนดูแล ป้องกันไม่ให้ผู้อยู่ อยู่ภายใต้การดูแลถูก ล่อลวง ล่วงละเมิด หรือ เอาเปรียบได้	ปกป้องผลประโยชน์ของ บุคคลที่ได้รับการ คุ้มครองเสมือนเป็น ผลประโยชน์ของตนเอง กรณีตัดสินใจในเรื่อง สำคัญ ผู้พิทักษ์ต้องขอ อนุญาตจาก หน่วยงาน ควบคุมกิจการผู้พิทักษ์ ก่อน	ต้องทำบัญชีเกี่ยวกับ การบริหารจัดการ ทรัพย์สิน ที่อยู่ใน อำนาจของตนส่งต่อ ศาล
7. การพ้น จากความเป็น ผู้ใช้ อำนาจ ปกครองและ	มีคำพิพากษาเพิก ถอนความเป็นผู้ พิทักษ์ ผู้สูงอายุที่ อยู่ภายใต้การ	ศาลสามารถพิจารณา เพิกถอนสถานะของ ผู้ใช้อำนาจปกครอง และผู้ดูแลทรัพย์สิน หากเห็นว่าบุคคลนั้น	คำสั่งแต่งตั้งผู้พิทักษ์จะมี การตรวจสอบจากศาลและ หน่วยงานที่ควบคุมกิจการ ผู้พิทักษ์โดยจะต้องได้รับ	ศาลถอดถอนผู้รับมอบ อำนาจพิเศษได้หาก ปรากฏว่าไม่เหมาะสม กับการปฏิบัติหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ

ประเทศ ประเด็น	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศสวิตเซอร์แลนด์	ประเทศฝรั่งเศส
ผู้ดูแล ทรัพย์สิน	ดูแลถึงแก่ความ ตาย ผู้พิทักษ์ถึงแก่ ความตาย	มีความสามารถในการ ตัดสินใจเองได้ หรือคาดว่าจะสามารถ กลับมาจัดการกิจการ ของตนได้	การประเมินและแต่งตั้ง ใหม่ทุกสองปี	ประมาณเส้นเล่อหรือ ละเลย การปฏิบัติ หน้าที่ การประกาศใช้ มาตรการดังกล่าวศาล จะต้องกำหนดเวลาไว้ ไม่เกิน 1 ปี ซึ่งสามารถ ขยายเวลาได้โดย ระยะเวลารวมกัน จะต้องไม่เกิน 2 ปี หรือ ถ้าหากมีการประกาศให้ บุคคลนั้นอยู่ในความ ดูแลของผู้พิทักษ์หรือผู้ อนุบาล ก็จะทำให้ มาตรการควบคุมดูแล ตามคำสั่งศาลสิ้นสุดลง ทันที
8. ความรับผิดชอบ พลโทของ ของ ผู้ใช้ อำนาจ ปกครอง และผู้ดูแล ทรัพย์สิน		มีการกำหนดโทษทั้ง โทษปรับและโทษ จำคุกอีกด้วย เช่น มาตรา 105 พระราชบัญญัติผู้ใช้ อำนาจปกครอง ค.ศ. 1987 มลรัฐนิวเซาท์ เวลกำหนดให้ผู้ที่ ข้อมูลเท็จต่อ เจ้าหน้าที่ต้องระวาง โทษปรับสูงสุด	ผู้พิทักษ์ผู้ใดล้มละลาย มี ความผิดในการละเลย หรือ การล่วงละเมิด ร้ายแรงในการปฏิบัติ หน้าที่ของตน จะถูกเพิก ถอนโดยหน่วยงาน ควบคุมกิจการผู้พิทักษ์	ผู้รับมอบอำนาจพิเศษ อาจถูกศาลถอดถอน และตั้งผู้รับมอบอำนาจ พิเศษคนใหม่เพื่อ ปฏิบัติหน้าที่แทนได้ ถ้าหากปรากฏต่อศาล ว่าผู้รับมอบอำนาจ พิเศษนั้นไม่เหมาะสม กับการปฏิบัติหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ ประมาณเส้นเล่อ

ประเทศ ประเด็น	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศสวิตเซอร์แลนด์	ประเทศฝรั่งเศส
		จำนวน 5 หน่วย ลงโทษ เป็นต้น		
9.องค์กรที่ เกี่ยวข้อง	ศาลครอบครัว	ศาลของแต่ละมณฑลรัฐ	ศาลและหน่วยงานที่ ควบคุมกิจการผู้พิทักษ์	ศาล

จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินผู้สูงอายุของต่างประเทศทั้งในประเทศญี่ปุ่น ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และประเทศฝรั่งเศส พบรายละเอียดที่สำคัญ ดังนี้

3.1 ประเทศญี่ปุ่น

กฎหมายว่าด้วยระบบผู้พิทักษ์ผู้สูงอายุถูกตราขึ้นเพื่อนำมาใช้ทดแทนบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้ไร้ความสามารถและผู้เสมือนไร้ความสามารถตามประมวลกฎหมายแพ่งโดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 เมษายน ค.ศ. 2000 ซึ่งตามบทบัญญัติดังกล่าว ผู้พิทักษ์จะมีอำนาจจำกัดการกระทำบางประการของผู้ที่มีภาวะทางสมองที่เสื่อมถอย รวมถึงคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือในการทำธุรกรรมต่างๆ ของผู้สูงอายุ

3.2 ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของผู้สูงอายุตามกฎหมายของสวิตเซอร์แลนด์ ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของกฎหมายบุคคล เรื่องการคุ้มครองผู้สูงอายุในปีพ.ศ. 2551 (Amended by No 12 of the FA of 19 Dec. 2008, “Adult Protection Law, Law of Persons and Law of Children”) มีผลบังคับใช้เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2556 มีเนื้อหาที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถกำหนดหรือมอบหมายล่วงหน้าให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้ดูแลหรือตัดสินใจแทนตนได้ ส่วนกรณีที่ไม่มีการดำเนินการล่วงหน้าให้ผู้มีส่วนได้เสียสามารถจัดการได้ตามความเหมาะสมเพื่อคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุ เขตการปกครองหรือที่เรียกว่าแคนตันส์แต่ละแห่งจะมีหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในขั้นตอนการดำเนินการเหล่านี้และจัดให้มีการจัดทำประกาศให้บุคคลเป็นบุคคลไร้ความสามารถ ในส่วนการร้องขอต่อศาลรัฐบาลกลางสามารถกระทำได้ในกรณีเพื่อรักษาสีทธิของบุคคลนั้น และเมื่อใดก็ตามที่มีการประกาศให้บุคคลเป็นบุคคลไร้ความสามารถตามกฎหมาย อีกทั้งต้องมีการเผยแพร่คำสั่งทั้งในหนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่นที่บุคคลนั้นลงทะเบียนและที่บุคคลนั้นพำนักอาศัยจริงด้วย

3.3 ประเทศฝรั่งเศส

แม้ว่าผู้สูงอายุจะถือว่าเป็นผู้บรรลุนิติภาวะซึ่งสามารถจัดการทรัพย์สินและทำนิติกรรมได้ด้วยตนเอง แต่ในบางกรณีผู้สูงอายุอาจมีปัญหาด้านสุขภาพจนทำให้เป็นอุปสรรคต่อการแสดงเจตนา ตลอดจนอาจมีการจัดการทรัพย์สินไปในทางที่เป็นผลเสียกับตนเอง หรือถูกบุคคลอื่นเอาเปรียบได้ ซึ่งในประเทศฝรั่งเศสเองก็มีการคุ้มครองผู้สูงอายุเพื่อให้การจัดการทรัพย์สินและการทำนิติกรรมของผู้สูงอายุในกรณีดังกล่าวเป็นไปอย่าง

เหมาะสม ทั้งนี้ กฎหมายฝรั่งเศสจัดเรื่องการคุ้มครองผู้สูงอายุให้รวมอยู่ในเรื่อง “การคุ้มครองบุคคลที่บรรลุนิติภาวะ” (La protection des majeurs) ซึ่งบุคคลที่บรรลุนิติภาวะในที่นี้ ก็หมายรวมถึงผู้สูงอายุด้วยนั่นเอง

ใน ค.ศ. 2007 การปฏิรูปการคุ้มครองผู้สูงอายุด้วยการตราบัญญัติที่ 2007-308 ลงวันที่ 5 มีนาคม 2007 ว่าด้วยการปฏิรูปการให้ความคุ้มครองทางกฎหมายแก่บุคคลผู้บรรลุนิติภาวะ (Loi n° 2007-308 du 5 mars 2007 portant réforme de la protection juridique des majeurs) ซึ่งมีผลบังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2009 ซึ่งมีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งในหมวดเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองบุคคล และแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายมาตรการทางสังคมและครอบครัว (Code de l’action sociale et de la famille) โดยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้การคุ้มครองผู้สูงอายุสามารถแบ่งออกได้เป็นมาตรการสำหรับการคุ้มครองผู้สูงอายุที่ไม่มีเหตุผลทางการแพทย์ระบุว่ามีความผิดปกติทางสุขภาพกายหรือใจ และมาตรการสำหรับการคุ้มครองผู้สูงอายุที่มีเหตุผลทางการแพทย์ระบุว่ามีความผิดปกติทางสุขภาพกายหรือใจ

3.4 ประเทศออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียมีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 มลรัฐด้วยกัน ได้แก่ นิวเซาท์เวลส์ วิกตอเรีย ควีนส์แลนด์ เซาท์เทิร์นออสเตรเลีย เวสเทิร์นออสเตรเลีย และแทสมาเนีย และยังมีอีกสองเขตการปกครองคือ เขตนครเทิร์นเทอร์ริทอรีและเขตเมืองหลวงของประเทศ (Australian Capital Territory, ACT) ซึ่งเขตปกครองแต่ละเขตนั้นมีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้สูงอายุเป็นของตนเองทั้งสิ้น กฎหมายดังกล่าวของแต่ละเขตการปกครองนั้นอยู่ในหลักการพื้นฐานเช่นเดียวกันและกระบวนการในลักษณะใกล้เคียงกัน โดยที่แต่ละเขตการปกครองมีรายละเอียดและข้อกำหนดกฎหมายปลีกย่อยที่แตกต่างกันเท่านั้น

จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุของต่างประเทศพบประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ (1) ผู้ที่ได้รับการคุ้มครองและผู้มีสิทธิร้องขอ (2) ลักษณะการคุ้มครอง (3) คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ปกครองทรัพย์สิน (4) อำนาจหน้าที่ของผู้ปกครองทรัพย์สิน (5) การพ้นจากความเป็นผู้ปกครองทรัพย์สิน และ (6) ความรับผิดชอบและบทลงโทษของผู้ปกครองทรัพย์สิน

กล่าวโดยสรุป มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการปกครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุของประเทศญี่ปุ่น ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และประเทศฝรั่งเศสนั้นอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประเทศออสเตรเลียให้ความคุ้มครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุภายใต้พระราชบัญญัติ ประเทศญี่ปุ่นมีหลักว่าด้วยระบบผู้พิทักษ์ผู้สูงอายุอย่างเฉพาะเจาะจง โดยกฎหมายบัญญัติถึงกระบวนการแต่งตั้งผู้พิทักษ์ผู้สูงอายุคล้ายคลึงกับการร้องขอให้แต่งตั้งผู้พิทักษ์หรือผู้อนุบาลต่อศาลไทย โดยกฎหมายญี่ปุ่นได้กำหนดให้ญาติ อัยการ หรือนายกเทศมนตรีเป็นผู้มีสิทธิร้องขอ โดยต้องเตรียมเอกสารสำคัญ ได้แก่ ใบคำร้อง ใบรับรองแพทย์เกี่ยวเนื่องกับความสามารถในการใช้วิจารณญาณยื่นต่อศาลครอบครัว การคุ้มครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุภายใต้กฎหมายญี่ปุ่น มุ่งเน้นถึงประโยชน์ของผู้สูงอายุเป็นหลัก โดยศาลครอบครัวจะดำเนินการสืบสวนโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะตัวผู้สูงอายุที่มีภาวะทางสมองที่เสื่อมถอย ทั้งนี้ เพื่อให้การแต่งตั้งผู้พิทักษ์เป็นไปตามเจตนารมณ์ของผู้สูงอายุ ประกอบกับผลการประเมินความสามารถของผู้สูงอายุโดยแพทย์ ภายหลัง

ศาลครอบครัวแต่งตั้งผู้พิทักษ์แล้ว ผู้พิทักษ์จะมีอำนาจจำกัดการกระทำบางประการของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ผู้พิทักษ์ผู้สูงอายุจะต้องร้องขอต่อศาลครอบครัวให้แต่งตั้งตัวแทนพิเศษ (ผู้ควบคุมผู้พิทักษ์ผู้สูงอายุ) ในการควบคุมการทำหน้าที่ของตนเพื่อความโปร่งใสและป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนระหว่างผู้สูงอายุและผู้พิทักษ์

4. สรุปและเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยและการประชุมวิชาการเพื่อรับฟังและให้ข้อคิดเห็นต่อการดำเนินงานภายใต้ชุดโครงการการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิของผู้สูงอายุ เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการปกครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุสำหรับประเทศไทยนั้นอาจกระทำได้โดยสองแนวทางหลัก ได้แก่ การแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องความสามารถของบุคคล หรือการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546¹¹

เมื่อพิจารณาถึงกฎหมายเกี่ยวกับการตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินผู้สูงอายุเปรียบเทียบกับกระบวนการและบุคคลที่เกี่ยวข้องของกฎหมายต่างประเทศได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศออสเตรเลีย ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสวิตเซอร์แลนด์ โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกระบวนการตั้งผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์ และผู้อนุบาลตามกฎหมายไทย พบว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ของคนหย่อนความสามารถในการใช้สิทธิทางกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนเอง ได้แก่ ผู้เยาว์ คนวิกลจริตที่ศาลยังมิได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ คนไร้ความสามารถ และคนเสมือนไร้ความสามารถ อีกทั้งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ได้บัญญัติให้สิทธิของผู้สูงอายุได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ได้รับความคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนต่อสิทธิ และประโยชน์ของผู้สูงอายุเท่านั้น ดังนั้น ทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ไม่ได้บัญญัติการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุไว้เป็นการเฉพาะแต่อย่างใด แต่เนื่องจากในกรณีของประเทศไทยมีบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้หย่อนความสามารถ อันได้แก่ ผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ คนวิกลจริต และคนเสมือนไร้ความสามารถ แต่ไม่มีบทบัญญัติที่คุ้มครองผู้สูงอายุอย่างชัดเจน คณะผู้วิจัยเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

1. ควรกำหนดให้มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการปกครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังเช่นกรณีของประเทศญี่ปุ่น ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และประเทศฝรั่งเศส เนื่องจากกระบวนการแต่งตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินผู้สูงอายุนั้นคล้ายคลึงกับการร้องขอให้แต่งตั้งผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์ หรือผู้อนุบาลต่อศาลไทยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อยู่แล้ว โดยศาลยุติธรรมจะเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณากระบวนการแต่งตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินผู้สูงอายุดังกล่าว และจะ

¹¹ ผลจากการประชุมวิชาการเพื่อรับฟังและให้ข้อคิดเห็นต่อการดำเนินงานภายใต้ชุดโครงการการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิของผู้สูงอายุเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2560

ทำให้สถานะของผู้ปกครองทรัพย์สินผู้สูงอายุสอดคล้องกับบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทนอีกด้วย

2. ประเด็นสำคัญในกฎหมายที่ต้องมีการวางหลักการไว้ ได้แก่

1) ผู้ที่ได้รับการคุ้มครอง

ผู้สูงอายุหมายถึง บุคคลที่มีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปที่มีปัญหาด้านสุขภาพจนทำให้เป็นอุปสรรคต่อการแสดงเจตนา ตลอดจนอาจมีการจัดการทรัพย์สินไปในทางที่เป็นผลเสียกับตนเอง หรือถูกบุคคลอื่นเอาเปรียบ

2) ผู้มีสิทธิร้องขอ

สำหรับบุคคลผู้มีสิทธิในการร้องขอแต่งตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินผู้สูงอายุได้แก่ ผู้สูงอายุเอง คู่สมรส ญาติสืบสายโลหิต พนักงานอัยการ หรือผู้แทนสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

3) ลักษณะการคุ้มครอง

ผู้ปกครองทรัพย์สินผู้สูงอายุมีอำนาจดูแลกิจการทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับชีวิต การรักษาพยาบาล และการจัดการทรัพย์สินของผู้สูงอายุที่อยู่ภายใต้การดูแล รวมถึงรักษาผลประโยชน์สูงสุดของผู้สูงอายุที่อยู่ภายใต้การดูแลของตนตลอดเวลาที่ตนดูแลป้องกันไม่ให้ผู้อยู่ภายใต้การดูแลถูกล่อลวง ล่วงละเมิด หรือ เอาเปรียบได้ โดยต้องเคารพเจตจำนงของผู้สูงอายุที่อยู่ภายใต้การดูแลอย่างเคร่งครัด

4) คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ปกครองทรัพย์สิน

ผู้ปกครองทรัพย์สินผู้สูงอายุต้องเป็นผู้บรรลุนิติภาวะและมีความสามารถในการปกป้องผลประโยชน์ของบุคคลที่ตนได้คุ้มครองอยู่และต้องไม่มีข้อขัดแย้งทางผลประโยชน์กับผู้สูงอายุ ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ เสมือนไร้ความสามารถ บุคคลล้มละลาย ผู้ซึ่งไม่เหมาะสมที่จะเป็นผู้ปกครองทรัพย์สินผู้สูงอายุ หรือผู้ซึ่งผู้สูงอายุทำหนังสือระบุชื่อห้ามไว้มิให้เป็นผู้ปกครองทรัพย์สิน

5) อำนาจหน้าที่ของผู้ปกครองทรัพย์สินผู้สูงอายุ

นอกเหนือจากการที่ผู้ปกครองทรัพย์สินผู้สูงอายุในฐานะตัวแทนของผู้สูงอายุต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหน้าที่และความรับผิดชอบของตัวแทนต่อตัวการแล้ว ผู้ปกครองทรัพย์สินผู้สูงอายุควรมีอำนาจหน้าที่ในการดูแลกิจการทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับชีวิต การรักษาพยาบาล และการจัดการทรัพย์สินของผู้สูงอายุที่อยู่ภายใต้การดูแล โดยเคารพเจตจำนงของผู้สูงอายุที่อยู่ภายใต้การดูแล รักษาผลประโยชน์สูงสุดของผู้สูงอายุที่อยู่ภายใต้การดูแลของตนตลอดเวลาที่ตนดูแลป้องกันไม่ให้ผู้อยู่ภายใต้การดูแลถูกล่อลวง ล่วงละเมิด หรือ เอาเปรียบได้

ทั้งนี้ ห้ามมิให้ผู้ปกครองทรัพย์สินผู้สูงอายุดำเนินการดังต่อไปนี้ต่อทรัพย์สินของผู้สูงอายุ

- (1) นำทรัพย์สินไปลงทุน
- (2) ยืมหรือให้ยืม

- (3) กู้ยืมหรือให้กู้ยืม ยืมหรือให้ยืมสังหาริมทรัพย์อันมีค่า
- (4) เช่าหรือให้เช่าสังหาริมทรัพย์มีกำหนดระยะเวลาเกิดกว่าหกเดือนหรือสังหาริมทรัพย์มีกำหนดระยะเวลาเกินกว่าสามปี
- (5) ให้โดยเสน่หา
- (6) รับการให้โดยเสน่หาที่มีเงื่อนไขหรือค่าภาระติดพัน หรือไม่รับการให้โดยเสน่หา
- (7) ทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจะได้มาหรือปล่อยไปซึ่งสิทธิในสังหาริมทรัพย์หรือในสังหาริมทรัพย์อันมีค่า

อนึ่ง การพ้นจากความเป็นผู้ปกครองทรัพย์สิน

ผู้ปกครองทรัพย์สินผู้สูงอายุอาจพ้นจากความเป็นผู้ปกครองทรัพย์สินได้ในกรณีดังนี้

- (1) ตาย
- (2) มีคำพิพากษาเพิกถอนความเป็นผู้ปกครองทรัพย์สินผู้สูงอายุ
- (3) ผู้สูงอายุที่อยู่ภายใต้การดูแลถึงแก่ความตาย

6) ความรับผิดชอบและบทลงโทษของผู้ปกครองทรัพย์สิน

เนื่องจากผู้ปกครองทรัพย์สินผู้สูงอายุมีสถานะเป็นตัวแทนของผู้สูงอายุดังเช่นกรณีผู้ปกครองเป็นตัวแทนของผู้เยาว์ ผู้อนุบาลเป็นตัวแทนของคนไร้ความสามารถ และผู้พิทักษ์เป็นตัวแทนของคนเสมือนไร้ความสามารถ ดังนั้น จึงมีความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหน้าที่และความรับผิดชอบตัวแทนต่อตัวการโดยคำพิพากษาของศาลฎีกา¹²ที่ผ่านมาได้วางหลักให้ตัวแทนนั้นต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวเพื่อไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้สูงอายุโดยตรง

¹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3981/2536, 6291/2550, 1585/2559.

บรรณานุกรม

เอกสารในเสวนาวิชาการ

การเสวนาวิชาการเรื่อง “ผู้สูงอายุถูกละเมิด..ใครดูแล.” ณ โรงแรมเดอะสุโกศลกรุงเทพมหานคร, 20 กันยายน 2560.

กฎหมาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์(แก้ไขเพิ่มเติมใหม่ล่าสุดพ.ศ. 2560).

ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

เดลินิวส์. “ภัยร้าย“ คนชรา ”ที่คาดไม่ถึง ถูกหลอกโอนทรัพย์หมดตัว” 5 กุมภาพันธ์ 2560.
<https://www.dailynews.co.th/artic 553193>. (last visited 8 October 2017).

ไทยรัฐออนไลน์. “เปิดผลวิจัย 3 ปมผู้สูงวัยถูกละเมิด พบปี 58 คนชราเป็นเหยื่อสูง 703 ราย”
<https://www .thairath.co.th/content/1075639>. (last visited 22 October 2017).

โพสต์ทูเดย์. “คนแก่อยู่บ้านลำพัง” เหยื่ออันดับหนึ่งที่โจรร้ายหมายปอง” 28 มกราคม 2558.
<http://www.posttoday.com/analysis/report/344081>. (last visited 28 October 2017).